



O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARNING ROLI

Azizbek Utayev Toyir o'g'li
Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti

Annotatsiya. Hozirgi davrda ishlab chiqarishda texnika va texnologiyalarning yangilanayotganligi, ilm va fan jadal taraqqiyoti mutaxassis kadrlardan o'z bilimlarini mustaqil hamda muntazam ravishda chuqurlashtirib, yangilab, to'ldirib va kengaytirib borishni talab etadi. Ushbu maqolada bo'lajak muhandis-o'qituvchilarni kasbiy tayyorgarligida zamonaviy axborot texnologiyalarning roli o'rganilgan.

Kalit so'zlar: axborot, muhandis-o'qituvchi, texnologiya, pedagogik tajriba.

Kirish. Ma'lumki, ta'limni axborotlashtirish bu o'quvchi yoshlarni o'z kasbiy faoliyatida to'laqonli va samarali qatnashishga tayyorlash maqsadida ta'lim tizimining barcha qismlariga axborot texnologiyalarini joriy etish-demakdir. Muhandis-pedagoglarni tayyorlash jarayonini axborotlashtirish deganda esa mazkur yo'nalishdagi ta'lim jarayonining axborot-ta'lim muhitini yaratish tushuniladi. Bu muammoning yechimi esa o'qitish vositalari va zamonaviy axborot texnologiyalarini ta'lim tizimida qo'llashdek muhim vazifani hal etishni taqozo etadi. Chunki, o'qitish vositalaridan samarali foydalanish va axborot texnologiyalarini ta'lim tizimiga tadbiiq etish, iqtisodiy samara berish bilan bir qatorda, o'quv jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalarni samarali qo'llashga keng imkoniyat yaratadi.

Pedagogik tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki o'quv-tarbiya jarayonini maqbullashtirish, jadallashtirish faqat ta'lim mazmunini takomillashtirish, o'qitishning har xil usullari va shakllari bilan bog'liqligina bo'lib qolmay, balki ingliz tili fanlarini o'qitishda qo'llaniladigan o'qitishning didaktik vositalari bilan o'quv muassasasining qanchalik ta'minlanganligiga bilan ham bog'liq muammodir.

Bugungi kunda ta'lim tizimini innovatsiyalashtirish zamonaviy ilm-fan rivoji saviyasiga keskin ta'sir qilmoqda. Ayniqsa, kompyuter texnologiyasi rivoji va ulardan amaliyotda foydalanishga keng yo'l ochilishi bilan loyiha konstruktorlik ishlarini bajarishda, lug'atlar tuzishda, ilmiy tadqiqot ishlarida tajriba-sinov ishlarini o'tkazishda, jarayon va hodisalarni modellashtirishda, boshqarishni algoritmlash kabilarda yaqqol sezilmoqda. Zamonaviy ilm-fanda xususiy sohalar bilan birgalikda, ularning integratsiyasi ham paydo bo'lmoqda.

O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ko'p jihatdan jahon intellektual salohiyatiga to'laqonli qo'shila oladigan mutaxassislarni tayyorlashga bog'liq. Buni ta'minlash esa bo'lajak muhandis-pedagoglarni zamonaviy talablar asosida tayyorlashni taqozo etadi. Bunday muhim vazifani hal qilishning samarali yo'llaridan biri bo'lajak muhandis-pedagoglarni ijodiy faoliyat bilan shug'ullanadigan qilib, ya'ni ilmiy tadqiqot



ishlarini olib borish ko'nikma va malakalariga ega qilib tayyorlashdan iboratdir. Bu vazifani bajarishning yana bir ahamiyatli tomoni shundaki, hozirda ilm-fan va texnika-texnologiyalar kun sayin, soat sayin takomillashib, rivojlanib bormoqda va natijada shunga mos yetuk mutaxassislar tayyorlash zarurati ham tug'ilmoqda. Bu borada, ya'ni bo'lajak muhandis-pedagoglarni tayyorlashda raqobatbardoshlikni ta'minlash, rivojlangan ta'lim tizimiga uyg'unlashish, ta'limda hamkorlikni rivojlantirish, bo'lajak muhandis-pedagoglarni innovatsion rivojlangan qilib shakllantirish masalalari dolzarb vazifalar bo'lib hisoblanadi.

Muammoning qo'yilishi. Muhandis-o'qituvchilarni kasbiy tayyorgarligida zamonaviy axborot texnologiyalarning rolini o'rganish.

Tadqiqot uslublari va natijalari. Hozirgi kunda bo'lajak muhandis-pedagoglarni tayyorlashda zamonaviy axborot texnologiyalari va ularni hayotga joriy etish tajribasidan foydalanib, ularning o'z kasbiy malakalarini muntazam ravishda oshirib borish va bunda samarali innovatsion uslublarni o'zlashtirib olib, ularni amaliyotga joriy qilishi lozimligi kelib chiqadi. Oxirgi yillarda, o'quv muassasalari har xil texnikaviy o'qitish vositalari bilan jihozlanmoqda. Ular uchun xilma-xil ekranli tovushli apparatlar, diagrafoproyektorlar, televizion qurilmalar, videomagnitofonlar, elektron hisoblash kurilmalari, bilimlarni nazorat qilish uchun dasturlashtirilgan qurilmalar, trenajyorlar, kompyuterlar, media apparaturalar va boshqalar ishlab chiqilmoqda. Ammo, talabalarning muhandis-pedagoglik bo'yicha bilimi, ko'nikmasi va malakasini shakllantirish va o'quv mashg'ulotlarini tashkil qilish, o'zlashtirishlar o'quv muassasasidagi o'qitishning didaktik vositalari majmuasi soni, turiga bog'liq bo'lmay balki ularni ishlatish metodikasiga ko'p jihatdan bog'liqligi amaliyotda tasdiqlangan. Chunki dasturdagi mavzularni o'zlashtirish qanchalik ushbu mavzu uchun zarur bo'lgan o'qitish vositalarining imkoniyatlarini, funksiyalarini bilish va ulardan to'g'ri foydalanishga bog'liqdir. Buning uchun o'qituvchi o'qitish vositalarining imkoniyatlarini yaxshi bilishi zarur.

Ta'lim muassasalarida AKT o'qitish jarayonini tahlil qilish natijasida shu narsa ma'lum bo'ldiki, o'qituvchilar, talabalar bilan qilingan suhbatlarda ularning ko'pchiligi o'qitish vositalarini tanlash va qo'llashda ma'lum darajada qiynalishadi, yoki bo'lmasa o'quv muassasasidagi bor hozirgi zamon vositalardan foydalanishga harakat qilishmaydi. Natijada o'quv jarayoni samaradorligi oshmaydi. Shuning uchun ham hozirgi vaqtda o'qitishning didaktik vositalar majmuasidan pedagogik asoslarini ishlab chiqish va dars jarayonida o'z o'rnida qo'llash muammosini hal etish dolzarb masalalardandir. O'qituvchi dars jarayonida an'anaviy va noan'anaviy o'qitish metodlaridan foydalanishi bilan birga bu metodlarga qanday o'qitish vositalarini qo'llashni yaxshi bilishi kerak va o'rnida foydalanishi zarur. Bular esa o'z navbatida qo'shimcha vaqtni sarf etishni taqozo etadi. O'qitishning didaktik vositalari nima? Didaktik vositalar-o'quv muassasasining material – texnik ta'minlanishining tarkibiy qismi bo'lib, talabalarda zaruriy bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ularning ta'limiy bilish, o'rganish, ilg'ash faoliyatini



boshqarish. barkamol rivojlantirish, tarbiyalash uchun o'quv-tarbiyaviy jarayonida foydalaniladigan materiallar tizimidir.

Didaktik vositalar o'quv ma'lumotini (axborotli) uzatish uchun, o'qitish jarayonini boshqarish, nazorat qilish hamda ta'lim mazmunini o'rgatuvchi va o'rganuvchi faoliyatida muhim o'ringa ega bo'lib, ularni o'z o'rnida ishlatishni talab qiladi.

Didaktik vositalarni ingliz tilini o'qilish jarayonida asosli qo'llash uchun avvalambor ularning turlarni, funksional imkoniyatlarini bilish kerak. Shuning uchun ham har bitta o'qitish vositasining funksional (xizmat vazifasi) nimadan iborat ekanligi haqida tushunchaga ega bo'lmoq kerak.

O'qitish vositalari klassifikatsiyasi. O'qitish vositalari moddiy va ideal obyektlarga bo'linib, ular ta'lim jarayonida axborotlarni beruvchi, yetkazuvchi uzatuvchi sifatida qo'llaniladi va talaba hamda o'qituvchining (pedagogning) faoliyat quroli sifatida foydalaniladi.

Texnologik taraqqiyotga nisbatan an'anaviy ko'rgazmali qo'llanamalar hozirgi davrda ko'plab ishlatiladigan (axborot vositalari, o'qitishining multimediyali o'qitish vositalari, kompyuterlar, veb-saytlar, lokal va global kompyuterlar setlari va boshqalar kiradi. Ta'lim jamiyatning ijtimoiy – iqtisodiy, madaniy tariqqiyotida hal qiluvchi ahamiyatiga ega vositadir. Ayniqsa, XXI asrda ta'limga bo'lgan talab misli ko'rilmagan darajada o'sib bormoqda.

Xulosa. Yosh avlodning yangi bilimlarni, g'oya va ko'nikmalarini egallashida, ijtimoiy, madaniy hamda iqtisodiy taraqqiy etishda ta'lim hal qiluvchi omil bo'lmoqda. Mutaxassislarning ta'kidlashicha, XXI asr ta'lim olishning o'ziga xos davri bo'lishi kutilmoqda, chunki endilikda ta'limning barcha turlari axborotlar oqimi sharoiti faoliyatida bo'ladi. Hozirgi paytda bir haqiqatni har qachongidan ko'ra teran anglab olish muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim jarayonida ilmiy tadqiqot ishlarini tashkil etish hamda samarali amaliy natijalarga erishish jahon intellektual salohiyatida raqobatga kirisha olish zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalana olish darajasiga bog'liq.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Джураев Р.Х. Таълимда технологик ёндашув.// Узлуксиз таълим. ИМЖ. – Т., 2007, № 1, 3-12-б.
2. Джураев Р.Х. Непрерывное образование и профессиональное развитие педагога // Узлуксиз таълим ИМЖ. - Т., 2014, №1, 39-45-б.
3. Жалолова Д. Ф. Махсус фанларни ўқитишда ўқувчиларнинг мустақил ва ижодий ишлаш фаолиятини ривожлантириш. Пед. фан. ном... дисс. автореф. - Т., 2009, 26 б.
4. Ибрагимов Х.И. Бошланғич синф ўқувчиларида компьютер саводхонлигини шакллантириш //Бошланғич таълимда инновацион технологиялар: муаммолар, ечимлар: Республика илмий-амалий анжуман материаллари. - Жиззах, 2006, III қисм, 150-152-б